

Gràcia Bassa, escriptora expatriada

Col·laboradora assídua i constant a les planes de la revista *Ressorgiment*

El fet de viure lluny de la pàtria va marcar, sens dubte, la trajectòria vital i literària de la poeta, periodista i traductora Maria Gràcia Bassa i Rocas (Llofriu, 1883 – Buenos Aires, 1961), sovint coneguda amb el nom de Gràcia B. de Llorenç. Amb tot, com si no se n'hagués mogut, va escriure sempre per al país, per als països de llengua catalana.

MONTSERRAT BACARDÍ > TEXT

Gràcia Bassa havia nascut en una família lletraferida, per part de mare. Irene Rocas i Romaguera, que es va quedar vídua jove i amb una colla de fills (de nou, en van morir quatre), va col·laborar, com a folklorista i paremiòloga amateur, en diversos projectes, com el *Diccionari català-valencià-balear*, d'Antoni M. Alcover. Des del 1909 i fins poc abans de morir, el 1947, va portar un dietari, *Esplais de la meva llarga vida*, que ocupa quasi tres mil pàgines, la qual cosa la converteix en una de les escriptores catalanes amb una obra més extensa.

Bassa va fer els estudis primaris a Llofriu. Li hauria agradat de ser mestra, però els pares volien encaminar-la cap a les feines domèstiques. De joveneta ja despuntava en l'afecció d'enllaçar versos. Va publicar els primers a *Catalunya Artística* i a *La Crònica* de Palafrugell, i va provar sort en els Jocs Florals de diverses poblacions, en els quals va obtenir uns quants premis i accèssits. A recer del nom que es començava a fer, el 1904 va obrir una escola al casal familiar. Alhora, empenia alguns treballs com a folklorista, de la mà de Rossend Serra i Pagès.

El 1907, en casar-se amb Joan Llorens i Carreras, es va traslladar a l'Argentina, on la família Llorens havia fundat diverses cases comercials. No en va tornar mai més, si exceptuem dues llargues estades: de 1918 a 1920 i de 1934 a 1935. El matrimoni es va establir a Trenque Lauquen, en el desert de la Pampa. Hi van néixer els quatre primers fills, dels sis que van tenir, i hi van romandre més de deu anys, fins a mitjan 1918. Gràcia Bassa hi va dur una vida solitària, aïllada de qualsevol manifestació cultural col·lectiva. Va col·laborar pròdigament, així sí, en les efímeres publicacions catalanes que sorgien a la capital.

El 1920 es van instal·lar a Buenos Aires. L'activitat social, cultural i patriòtica de tota la família es va aixoplugar al Casal Català. Del Casal va sorgir, el 1922, el Comitè Llibertat, una branca d'acció política de pensament independentista, al qual l'escriptora va es-

El 1907, en casar-se amb Joan Llorens i Carreras, es va traslladar a l'Argentina, on la família Llorens havia fundat diverses cases comercials

ARXIU MUNICIPAL DE PALAFRUGELL

>> *Coberta del segon llibre de poesia de Gràcia Bassa.*

tar estretament vinculada. Per això, el 1928 va hostatjar a casa seva, quasi mig any, Ventura Gassol i Francesc Macià, durant la famosa gira propagandística que van fer per Amèrica. Arran de l'aixecament militar, el juliol de 1936, el Comitè va endegar des de la distància una frenètica campanya d'ajut a la població civil. La derrota republicana va ser viscuda per Bassa com una derrota pròpia, personal i col·lectiva, però no com una claudicació dels ideals, que va mantenir intactes fins als últims dies.

Una obra variada i dispersa

Gràcia Bassa tan sols va publicar dos llibres propis, de poesia: *Esplais en la llunyania* (1919) i *Branca florida* (1933). El primer, molt breu, se centra en els efectes de la «llunyania»: l'estranyesa, la solitud, l'enyorament..., sobretot de la pàtria perduda, de la terra distant i misticada. En el segon, més depurat i unitari, es posaven en relleu els guanys de la «branca» que havia «florit» mar enllà, mentre l'enyor queixós deixava pas a la resignació activa. Poesia d'estirp romàntica, en tota la seva producció ocupen un lloc destacat la pàtria, la natura, l'amor, la fe i la melangia, temàtiques expressades en formes clàssiques — preferentment el sonet — i en d'altres de més lliures i espontànies.

Va deixar un altre llibre inèdit, *Els camins de la Pampa argentina*, unes inestimables «notes de viatge» sobre la Pampa erma que ella havia conegut tan bé, datat el 1941. Altres projectes, com un llibre de sonets o un aplec de traduccions poètiques, no van arribar a port.

Els mitjans de difusió per a la creació pròpia en llengua catalana, a la qual Bassa no va renunciar mai, eren pràcticament inexistent a l'Argentina, més enllà de les revistes que s'hi publicaven. La seva extensa obra es troba escampada, sobretot, a *Catalunya* (1930-1964) i a *Ressorgiment* (1916-1972). Hi va publicar in comptables articles (clarament, de tres tipus: feministes, patriòtics i literaris, i molts rere pseudònims diversos: *Alidé*, *Maria Muntanya*, *Núria Montseny...*), centenars de poemes originals (íntims, religiosos, polítics i de «circumstàncies», a redós de l'actualitat: amb la poesia també exercia de «periodista») i un gran nombre de traduccions, del castellà al català, de poetes sud-americanes que aleshores tot just despuntaven (com Margarita Abella Caprile, Juana de Ibarbourou, Gabriela Mistral, Alfonsina Storni...), cap de les quals, pràcticament, no havia estat traduïda abans al català ni ho ha estat després.

Separada del país pel qual es delia i amb fermes conviccions cíviques, polítiques i religioses, escèptica quant a les potencialitats creatives pròpies, va concebre la seva obra, polièdrica i disseminada en la premsa de la diàspora, com un modest acte de servei, com una minsa contribució al cabal literari català.

>> Retrat d'estudi de Gràcia Bassa abans de marxar a l'Argentina.

Gràcia Bassa i Hipòlit Nadal i Mallol

El 1916 va aparèixer la revista mensual *Ressorgiment*, que Hipòlit Nadal i Mallol (el Port de la Selva, 1891 - Buenos Aires, 1978) va dirigir durant cinquanta-sis anys, amb un total de 677 números i 10.860 pàgines impreses, tasca que sempre va combinar amb l'ofici de sastre. Propagadora d'un catalanisme polític i cultural irreductible, es va nodrir del suport de les subscripcions (que van rondar el miler) i de la publicitat regular (com els anuncis d'advocat de Joan Llorens, el fill gran de Bassa).

Els contactes d'una casa a l'altra (els Llorens i els Nadal vivien a prop,

igual que els Seras) eren tan sovintejats com respectuosos: la mainada jugava als patis, compartien els raïms de les parres o la crema dels diumenges i s'aplegaven en festes assenyalades.

Només cal fer un cop d'ull als índexs de *Ressorgiment* per adonar-se que Gràcia Bassa en va ser la col·laboradora més assídua i constant, al llarg de quaranta-cinc anys, amb unes xifres i uns percentatges tan sols equiparables als del director, que sovint s'hi referia com a «redactor». Al seu torn, per a Bassa, Nadal va esdevenir un «germà d'ideals». La fe en el país els va sostenir i els va lligar per sempre més.

Montserrat Bacardí és autora de Gràcia Bassa, poeta, periodista i traductora (2016).

El 1928 va hostatjar a casa seva, quasi mig any, Ventura Gassol i Francesc Macià, durant la famosa gira propagandística que van fer per Amèrica